

Chuẩn mực kiểm toán (CMKT) là quy định về các nguyên tắc, thủ tục cơ bản và hướng dẫn thể thức áp dụng các nguyên tắc và thủ tục cơ bản trong quá trình kiểm toán. Việc tuân thủ CMKT chính là việc thực hiện đầy đủ, đúng đắn các nguyên tắc và thủ tục cơ bản của kiểm toán trong quá trình thực hiện cuộc kiểm toán. Cuộc kiểm toán chỉ thực sự đạt chất

lượng đội ngũ KTV, coi CMKT là cơ sở cho việc đào tạo, huấn luyện KTV. Khi các CMKT được công bố, các CTKT thường gửi KTV tham gia các lớp tập huấn CMKT do Bộ Tài chính, Hội kiểm toán viên hành nghề Việt Nam tổ chức hoặc CTKT tự tổ chức tập huấn về CMKT cho KTV hay mời chuyên gia trong ban soạn thảo CMKT về tập huấn... Tuy nhiên, còn không ít

trách nhiệm đối với người sử dụng KQKT.

Trong nền kinh tế phát triển và hội nhập, đặc biệt là sự bùng nổ của thị trường chứng khoán như hiện nay, việc không đảm bảo chất lượng kiểm toán sẽ dẫn đến nguy cơ rủi ro lớn đối với cả người sử dụng KQKT và các CTKT. Khi hiểu biết của người sử dụng KQKT được nâng lên, họ sẽ tin cậy hơn đối

Giải pháp thúc đẩy việc tuân thủ CHUẨN MỰC KIỂM TOÁN TRONG HOẠT ĐỘNG KIỂM TOÁN ĐỘC LẬP ở Việt Nam hiện nay

TS. Giang Thị Xuyên

lượng và hiệu quả khi KTV và các DNKT tuân thủ các CMKT. Do vậy, khi CMKT được ban hành, các DNKT cần triển khai việc đào tạo, tập huấn CMKT cho KTV đồng thời tổ chức bổ sung, sửa đổi thủ tục và quy trình kiểm toán theo hướng phù hợp CMKT để đảm bảo và nâng cao chất lượng, hiệu quả của cuộc kiểm toán, hoàn thành trách nhiệm đối với người sử dụng KQKT.

Các công ty kiểm toán (CTKT) đã "đón nhận" CMKT như thế nào? Và tuân thủ CMKT ra sao?

+ Việc "đón nhận" CMKT: Đa phần các CTKT Việt Nam, nhất là các CTKT có quy mô lớn đã nhận thức được tầm quan trọng của hệ thống CMKT đối với việc đào tạo và nâng cao chất

CTKT, nhất là các CTKT có quy mô vừa và nhỏ chưa thực sự quan tâm, thậm chí "tảng lờ" đối với các CMKT đã được ban hành.

+ Việc tuân thủ CMKT trong quá trình kiểm toán: Có sự khác biệt đáng kể về việc tuân thủ CMKT giữa các CTKT. Các CTKT lớn thường tuân thủ CMKT đầy đủ hơn so với các CTKT vừa và nhỏ. Tuy nhiên, ngay cả các CTKT có quy mô lớn cũng còn hiện tượng không tuân thủ đầy đủ hệ thống CMKT Việt Nam.

Thực trạng nêu trên đã khiến cho việc phát huy tác dụng của hệ thống CMKT còn hạn chế, dẫn đến chất lượng và hiệu quả của kiểm toán tuy đã được nâng lên nhưng chưa thực sự được như mong đợi. Qua đó có thể nói, không ít CTKT chưa hoàn thành

với đối tác có BCTC đã được kiểm toán bởi KTV và CTKT có uy tín, cung cấp dịch vụ có chất lượng cao. Nếu các CTKT không chú ý thích đáng đến việc đảm bảo và nâng cao chất lượng và uy tín (mà sự biểu hiện trước hết là việc tuân thủ các CMKT) thì sẽ "chặt vật" ngay trong thị trường nội địa vì thị trường bị co hẹp hoặc có nguy cơ bị mất khách hàng lớn. Hơn nữa, người sử dụng KQKT có thể sẽ kiện các CTKT. Khi tranh chấp xảy ra, nếu CTKT không tuân thủ đúng CMKT (thậm chí chỉ là không tuân thủ một phần CMKT) thì sẽ khó tránh khỏi bị xử lý bồi thường cho khách hàng hoặc chịu bị xử lý theo quy định hiện hành.

Các nguyên nhân cơ bản của tình trạng còn khá nhiều CTKT không tuân thủ đầy đủ CMKT:

+ Hệ thống luật pháp liên quan tới hoạt động kinh doanh dịch vụ kiểm toán của Việt Nam chưa đầy đủ và đồng bộ

Luật KTĐL là văn bản pháp lý cao nhất chưa được ban hành. Nhà nước chưa thực hiện các biện pháp quản lý và chưa thực hiện tốt quy chế về kiểm soát chất lượng HĐKT. Hệ thống CMKT đã được ban hành nhưng chưa có văn bản hướng dẫn thống nhất về quy trình nghiệp vụ cũng như chưa hướng dẫn cụ thể về lộ trình thực hiện CMKT, chưa có cơ chế rõ ràng đối với việc tuân thủ CMKT. Những CTKT chưa tuân thủ đầy đủ cũng chưa bị nhắc nhở hay xử lý... Điều đó đã dẫn đến CMKT chưa thực sự đi vào cuộc sống.

+ Hội KTV hành nghề mới ra đời, chưa thật sự phát huy được vai trò của mình trong việc thực hiện chức năng quản lý, hướng dẫn nghiệp vụ cho KTV hành nghề và các CTKT

Ngay sau khi được thành lập, hội KTV hành nghề đã nhanh chóng ổn định và đi vào hoạt động, đạt được nhiều kết quả đáng khích lệ. Tuy nhiên, do đang trong quá trình chuyển giao và phân định trách nhiệm quyền hạn giữa Bộ Tài chính và Hội nghề nghiệp trong quản lý HĐKT nên các CTKT cũng gặp khó khăn nhất định đối với những vấn đề liên quan đến quản lý và hướng dẫn HĐKT.

+ Các CTKT chưa nhận thức đầy đủ về tác dụng của CMKT cũng như trách nhiệm đối

với việc thực hiện CMKT

Do vậy chưa xác định được phạm vi và lộ trình tuân thủ CMKT một cách rõ ràng.

+ Sự "giao thoa" giữa các hệ thống CMKT cũng ảnh hưởng không nhỏ đối với sự tuân thủ CMKT

Các CTKT nước ngoài tại Việt Nam thường tuân thủ hệ thống chuẩn mực mà công ty mẹ tuân thủ. Do vậy quy trình kiểm toán có thể được xây dựng chưa bao hàm đầy đủ các thủ tục kiểm toán theo hệ thống CMKT Việt Nam tuy nhiên có những thủ tục trong quy trình kiểm toán lại nằm ngoài quy định của CMKT Việt Nam).

+ Sự cạnh tranh kinh doanh gay gắt giữa các công ty kiểm toán

Sự cạnh tranh kinh doanh giữa các CTKT ngày càng gay gắt và còn mang tính cục bộ, trong khi đó luật cạnh tranh vẫn chưa thực sự đi vào cuộc sống và cũng chưa thực sự xảy ra những tranh chấp đáng kể giữa người sử dụng KQKT với các CTKT, dẫn đến một số CTKT tùy tiện cắt giảm giá phí kiểm toán nên giảm chất lượng dịch vụ kiểm toán. Thực trạng đó chắc chắn dẫn đến việc các CTKT không tuân thủ đầy đủ CMKT, vì nếu CTKT tuân thủ đầy đủ CMKT thì phải thực hiện mọi thủ tục kiểm toán theo quy định, không thể cắt giảm chi phí để ký hợp đồng với mức giá phí thấp.

+ Người sử dụng KQKT chưa thực sự chú ý đến chất lượng dịch vụ kiểm toán

Các đơn vị khách hàng có thể lựa chọn CTKT có giá phí thấp, không tuân thủ đầy đủ CMKT vì

người sử dụng KQKT bên ngoài (trong công chúng) chưa thực sự chú ý đến giá trị và chất lượng của dịch vụ kiểm toán, chẳng hạn họ có thể mua chứng khoán của công ty cổ phần nào đó mà không cần biết BCTC của công ty cổ phần đó do ai kiểm toán, hoặc ngân hàng có thể cho 1 doanh nghiệp vay vốn mà không cần chú ý BCTC của doanh nghiệp đó có được kiểm toán không? Hay ai kiểm toán BCTC của họ?... Đây là nguyên nhân cơ bản nhất khiến cho các CTKT không tuân thủ CMKT mà vẫn ký được hợp đồng cung cấp dịch vụ kiểm toán BCTC.

Như vậy, có nhiều nguyên nhân dẫn đến các CTKT có thể không tuân thủ đầy đủ CMKT. Điều đó chắc chắn sẽ dẫn đến hậu quả đáng tiếc đối với cả các CTKT, người sử dụng KQKT cũng như toàn bộ nền kinh tế đặc biệt trong điều kiện mở cửa thị trường dịch vụ kế toán, kiểm toán hiện nay.

Các giải pháp thúc đẩy việc tuân thủ CMKT trong hoạt động KTĐL

+ **Thứ nhất:** Nhà nước cần nhanh chóng xây dựng và ban hành Luật KTĐL để phân định rõ trách nhiệm của các bên liên quan đến hoạt động KTĐL, có biện pháp thúc đẩy việc thực hiện quy chế về kiểm soát chất lượng HĐKT và thực hiện các biện pháp quản lý hoạt động kiểm toán, bổ sung và sửa đổi hệ thống CMKT Việt Nam cho phù hợp với sự thay đổi của CMKT quốc tế và đặc điểm nền kinh tế thị trường ở Việt Nam. Soạn thảo

(Xem tiếp trang 17)

Giải pháp nhằm thúc đẩy việc tuân thủ...

(Tiếp theo trang 9)

và ban hành các văn bản hướng dẫn thống nhất về quy trình nghiệp vụ kiểm toán trong điều kiện áp dụng hệ thống CMKT, hướng dẫn cụ thể về lộ trình thực hiện đối với từng CMKT...

+ **Thứ hai:** Cần phân định rõ trách nhiệm và quyền hạn của cơ quan quản lý Nhà nước và Hội nghề nghiệp trong việc quản lý và hướng dẫn HĐKT.

+ **Thứ ba:** Cần có văn bản quy định và hướng dẫn cụ thể hơn về việc áp dụng hệ thống CMKT Việt Nam đối với các CTKT nước ngoài tại Việt Nam.

+ **Thứ tư:** Các cơ quan quản lý chức năng và Hiệp hội nghề nghiệp cần tăng cường kiểm tra việc tuân thủ luật pháp và các văn bản pháp lý có liên quan đến HĐKT đối với các CTKT. Qua đó đưa ra kết luận cụ thể về mức độ tuân thủ luật pháp và các quy định pháp lý nói chung, hệ thống CMKT nói riêng để có biện pháp khuyến khích các CTKT đã tuân thủ tốt đồng thời xử lý đối với CTKT còn vi phạm. Điều đó sẽ giúp các CTKT xác định rõ hơn trách nhiệm đối với việc thực hiện CMKT.

+ **Thứ năm:** Các cơ quan quản lý chức năng cần có biện pháp ngăn chặn sự cạnh tranh không

lành mạnh trong hoạt động KTĐL, có biện pháp xử lý phù hợp đối với những CTKT đã chấp nhận kiểm toán với giá phí quá thấp nên đã không tuân thủ CMKT, không đảm bảo chất lượng dịch vụ, ảnh hưởng xấu đến người sử dụng KQKT.

+ **Thứ sáu:** Tăng cường các hoạt động phổ biến kiến thức về KTĐL, về giá trị của KQKT, về trách nhiệm của KTV và đơn vị kiểm toán đối với KQKT... trong các trường học, thông qua các lớp bồi dưỡng kiến thức, thông qua các phương tiện truyền thông... nhằm giúp người sử dụng KQKT chú ý hơn đến chất lượng dịch vụ kiểm toán - một yếu tố quan trọng tạo ra động lực thúc đẩy các CTKT tuân thủ CMKT.

Việc tuyên truyền, phổ biến và giải thích về các CMKT trên các trang Web của Hội KTV hành nghề như hiện nay nên được tiếp tục phát huy và tăng cường vì đây là hình thức có hiệu quả cao trong việc đưa CMKT đến được với đông đảo mọi người có quan tâm.

Những giải pháp nêu trên nếu được quan tâm đúng mức từ tất cả các bên có liên quan thì CMKT mới thực sự được chú trọng và đi vào thực tiễn hoạt động KTĐL ở Việt Nam./.